

CARTEA A ȘAPTEA

I

Despre răutățile împăraților Deciu și Gallus

În cartea a șaptea a «Istoriei bisericești», prin propriile lui cuvinte marele¹ episcop al Alexandriei ia parte la toate împreună cu noi, căci în epistolele pe care le-a lăsat, el istorisește pe rînd fiecare din evenimentele care au avut loc în acest răstimp. Cu el își va face început și istorisirea mea.

Întrucît împăratul Deciu n-a domnit nici măcar doi ani împliniți, ci a fost sugrumat împreună cu fiii săi², a urmat la tron Gallus. În vremea aceea a murit și Origen după ce împlinise șasezeci și nouă de ani. Or scriindu-i lui Hermamon³ iată ce zice Dionisie despre împăratul Gallus: «Dar Gallus n-a mai căzut în greșeala lui Deciu și nici nu s-a gîndit la ceea ce-l făcuse pe acela să cadă, ci s-a lovit tocmai de piatra pe care el ar fi trebuit să o ia în seamă⁴. Căci în timp ce domnia sa era înfloritoare și cînd toate mergeau după cum dorea, el a pornit o adevărată vînătoare după oamenii sfinți care se rugau lui Dumnezeu pentru pacea și pentru sănătatea lui⁵. Prin urmare, deodată cu acești oameni, el a prigonit și rugăciunile făcute pentru el».

Atîta în legătură cu domnia împăratului Gallus.

II

Despre episcopii Romei din timpul acestor împărați

În capitala romanilor, după ce Corneliu a păstorit aproape trei ani, a urmat la episcopat Lucius⁶, iar acesta, după ce a păstorit și el mai puțin de opt luni, a transmis mai departe slujba episcopiei lui Ștefan. Acestuia i-a adresat Dionisie prima sa epistolă privitoare la botezul (ereticilor, *n.tr.*). Căci se purta

1. Prima dată cînd Dionisie e supranumit «cel Mare».

2. Nu se cunosc amănunte în legătură cu moartea lui Decius și a fiilor săi. Se știe însă că Decius a murit la Abrittus=Razgrad, în sudul Dobrogei, în vara anului 251 în lupta dată contra goșilor. Istoria României, vol. V, București 1960, pag. 457.

3. Episcop egiptean.

4. *Luca*, 20, 17. Dionisie crede că moartea lui Decius a venit ca o pedeapsă pentru cruzimea cu care persecutasese pe creștini. Decius a rămas în amintirea scriitorilor creștini ca foarte crud, alături de Nero, Maximin și Galeriu.

5. Se vede că Galus (250-253) urmărea îndeosebi pe capii creștinătății.

6. Corneliu și urmașul său Luciu (sau Lucian) au murit în exil în anii 252-253 sub Galus, probabil ca mărturisitori.

pe atunci pasionată controversă dacă trebuie sau nu să fie în prealabil curățiți prin baia botezului cei care se întorc de la orice erezie. Potrivit unei vechi tradiții, nu se făcea uz pentru astfel de cazuri decît de o rugăciune împreună cu punerea mîinilor.⁷

III

Ciprian e cel dintîi care cere rebotezarea ereticilor care revin la Biserică

Ciprian, păstorul creștinătății din Cartagina, a fost cel dintîi dintre bărbații din vremea aceea care a socotit că trebuie primiți în Biserică numai acei eretici care au fost curățiți în prealabil de păcate prin baia botezului. Dar Ștefan (episcopul Romei, *n.tr.*), care credea că n-ar trebui adusă nici o inovație și nimic potrivit vechii tradiții cunoscute de la început, s-a tulburat foarte tare din pricina aceasta.

IV

Cîte epistole a compus Dionisie în problema rebotezării ereticilor

Ca unul care de multă vreme discuta despre această temă prin scrisori cu Ștefan (al Romei), Dionisie arată că după ce o dată persecuția a încetat, Bisericile de pretutindeni au respins înnoirile lui Novat și astfel și-au regăsit pacea între ele. Iată cuvintele lui:

V

Despre pacea care a urmat după persecuție

1. «Să știi, o dată pentru totdeauna, frate, că toate Bisericile din Răsărit și de mai departe, care erau înainte dezbinat, acum sînt unite unele cu altele, că întîi stătătorii lor de pretutindeni au aceleași cugete și se bucură nespuse de mult de pacea care a venit peste ele mai presus decît orice așteptări, și anume Demetrian din Antiohia, Teoctist din Cezareea, Mazabane din Aelia, Marin din Tir (căci Alexandru murise), Heliodor din Laodiceea (unde Telimides și-a încheiat viața), Helenus din Tars și toate Bisericile din Cilicia, Firmilian și întreagă Capadochia – și nu înșir decît pe cei mai vestiți dintre episcopi pentru ca să nu lungesc prea mult epistola, plictisind cu prea multe vorbe;
2. cele două Sirii întregi, dimpreună cu Arabia (în ajutorul cărora ați venit totdeauna și cărora nu de mult le-ați scris), ca și Mesopotamia, Pontul, Bitinia,

⁷ Se știe că împotriva acestei tradiții, sfîntul Ciprian reboteza pe eretici. A se vedea N. Milaș: *Canoanele Bisericii Ortodoxe*, vol. II, partea I, Arad 1934, p. 335–337. La fel, can. 48 Cartag. *Ibidem*, p. 207–209. S-a dovedit însă că atitudinea sfîntului Ciprian nu s-a generalizat nici în Biserica Africană. Potrivit practicii corecte, ereticul, dacă a fost o dată botezat, e uns acum numai cu untelemn.